

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Стаття присвячена актуальній проблемі теорії та методики професійної освіти – формуванню готовності до професійної самореалізації. В умовах глобалізації, інтеграції та технологізації суспільства вища освіта України потребує зміни підходів до підготовки майбутніх фахівців, особливо авіаційної галузі. Специфіка авіатранспортної системи полягає в динамічності процесів оновлення нормативної бази, наявності значної відповідальності за життя людей та швидкому розвитку технологій. Підготовка до професійної самореалізації менеджерів авіаційної галузі здатна полегшити процес адаптації та підготувати фахівця нової генерації, здатного вирішувати складні проблеми професійної діяльності.

Необхідність перетворень у сфері освіти у контексті професійної самореалізації майбутнього фахівця відображена в Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», Державній національній програмі «Освіта», Указі Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти України» тощо. Теоретичний аналіз та емпіричне дослідження дало змогу визначити педагогічні умови, що сприяють ефективному формуванню готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації: розвиток внутрішньої мотивації майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації через розкриття їх особистісного потенціалу; реалізація міждисциплінарної інтеграції в професійній підготовці у процесі вивчення дисциплін економічного профілю та професійного спрямування; забезпечення практичної спрямованості навчання через використання інноваційних методів квазіпрофесійної діяльності; розвиток професійно-важливих якостей та професійних умінь через організацію рефлексивно-творчої навчальної діяльності. Рекомендовано основні шляхи впровадження спроектованих педагогічних умов. Першу умову доцільно реалізовувати через інтерактивні методи навчання та метод проектів. Друга умова впроваджується через виявлення міжпредметних зв'язків та організацією інтегрованих занять. Третя умова – через застосування кейс-стаді та ділових ігор. Четверту умову варто впроваджувати шляхом використання тренінгів та їх елементів, інтерактивних прийомів.

Ключові слова: фахова підготовка менеджерів; професійна самореалізація; готовність; готовність до професійної самореалізації; менеджери авіаційної галузі; льотні заклади вищої освіти.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. У новій соціально-економічній та соціально-політичній ситуації, що сформувалася в Україні в процесі глобалізації й інформатизації всіх аспектів суспільного життя, вища професійна освіта менеджерів потребує створення сприятливих умов для професійної самореалізації. Нагальні зміни в економіці України актуалізували необхідність підготовки творчої особистості студентів, здатних до самовизначення, продуктивної самореалізації й неперервного професійного розвитку.

Навчальний процес у ЗВО повинен організовуватися з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання, орієнтуватися на формування освіченого фахівця, здатного до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері, в галузях техніки, технологій, у системах управління та організації праці в умовах ринкової економіки. Сучасний стан освіти в Україні вимагає якісно нових підходів та умов для підготовки фахівців, які здатні ефективно вирішувати професійні завдання, особливо в складних ситуаціях професійної діяльності. Актуальність проблеми професійної самореалізації пов'язана з впровадженням загальноєвропейських вимог та рекомендацій, що зумовлює виокремлення готовності майбутнього фахівця як складника фахової підготовки. Необхідність таких перетворень у сфері освіти відображена в Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», Державній національній програмі «Освіта», Указі Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти України» та багатьох інших.

Загальновідомо, що сьогодні сучасні менеджери повинні мати високий рівень знань та навичок, психофізіологічної надійності, загальної культури, уміння працювати з великим обсягом інформації, знаходити особливі підходи до вирішення різних нестандартних ситуацій, ефективно організовувати професійну діяльність. У контексті роботи менеджера в авіаційній галузі ці

процеси ускладнюються стрімким розвитком технологій авіатранспортної системи, постійним оновленням нормативної та законодавчої бази, спрямуванням роботи на мінімізацію людського чинника, відповідальністю за життя пасажирів та проблемою безпеки польотів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сутності поняття готовності та самореалізації займалися А. Адлер, В. Андрєєв, І. Бех, Т. Борисова, Е. Галажинський, М. Дьяченко, В. Івкін, Д. Леонтєєв, Є. Климов, В. Зінченко, Л. Кандибович, Л. Карамушка, О. Кокун, О. Лукаш, К. Платонов, Е. Помиткін, Л. Потапкіна, Л. Прудка, В. Сластьонін, Н. Худякова та інші. Специфічні аспекти готовності менеджерів до професійної діяльності вивчали: М. Кулакова, Л. Служинська, М. Чернишова. Проблемою підготовки майбутніх авіаційних фахівців до професійної діяльності займалися дослідники О. Бродова, Г. Герасименко, Л. Герасименко, Т. Ковальова, О. Ковтун, О. Москаленко, Т. Плачинда, Г. Пухальська.

Метою статті є визначення педагогічних умов формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації та окреслення шляхів їх впровадження у процесі фахової підготовки.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ефективність готовності майбутніх авіаційних менеджерів до професійної самореалізації зумовлюється виконанням певних педагогічних умов. Проаналізувавши основні характеристики поняття «педагогічна умова», ми розуміємо у нашому дослідженні «педагогічні умови готовності до професійної самореалізації майбутніх авіаційних менеджерів» як комплекс необхідних обставин, форм та методів з метою підготовки авіаційного менеджера до виконання професійних обов'язків у процесі фахової підготовки.

Оскільки вплив усіх можливих чинників у досліджуваній системі формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації має бути типізований, педагогічні умови повинні бути зведені в певні групи за ознакою спільності очікуваного ефекту цього впливу. Згідно

аналізу наукової та фахової літератури, емпіричного досвіду, суперечностей та недоліків підготовки в дослідженні конкретизовані такі педагогічні умови: розвиток внутрішньої мотивації майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації через розкриття їх особистісного потенціалу; реалізація міждисциплінарної інтеграції в професійній підготовці у процесі вивчення дисциплін економічного профілю та професійного спрямування; забезпечення практичної спрямованості навчання через використання інноваційних методів квазіпрофесійної діяльності; розвиток професійно-важливих якостей та професійних умінь через організацію рефлексивно-творчої навчальної діяльності.

Перша умова – *розвиток внутрішньої мотивації майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації через розкриття їх особистісного потенціалу*, – пов'язана з розвитком мотиваційного компоненту структури готовності до професійної самореалізації. Аналіз наукової літератури засвідчує, що ефективність формування професійної готовності фахівця суттєво залежить від його мотиваційної сфери та ступеня сформованості його ціннісних орієнтацій. Ми пропонуємо реалізацію цієї умови шляхом застосування інтерактивних методів та методу проєкта.

Інтерактивні методи (інтерактивний – здібність взаємодіяти чи знаходитися у режимі бесіди, діалогу) передбачають організацію комфортних умов навчання, за яких усі студенти активно взаємодіють між собою і викладачем, використовуючи моделювання життєвих і професійних ситуацій, рольові ігри та методи, що дають змогу створити ситуації пошуку, співпереживання, суперечностей, ризику, сумніву, переконання, задоволення, аналізу та самооцінки дій, спільне розв'язання проблем [1]. Використовуючи інтерактивне навчання викладач є не лише носієм інформації, але й консультант, фасилітатор, людина, яка стимулює студента до самостійної творчої роботи. Спілкування, яке відбувається під час інтеракції, веде до взаєморозуміння, взаємодії, до сумісного рішення загальних та значимих для кожного учасника завдань.

Вагому частину у вивченні дисциплін економічного, управлінського та авіаційного спрямування у підготовці менеджерів авіаційної галузі займають лекції. Однак, лекція у традиційному смислі не може задовольнити потреб сьогодення, потрібно використовувати види її модифікації: лекція-бесіда, проблемна лекція, лекція-дискусія, лекція-аналіз конкретної ситуації, лекція-консультація, лекція з використанням техніки зворотного зв'язку, лекція-прес-конференція, лекція-веб-конференція, лекція-візуалізація та ін.

У процесі вивчення дисциплін «Статистика»; «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства»; «Економетрія»; «Вступ до фаху»; «Економіка і аналіз ЗЕД авіаційного підприємства»; «Бізнес-планування ЗЕД авіаційного підприємства» доцільно використовувати різні види лекцій. Під час усіх лекційних занять виклад навчального матеріалу рекомендовано супроводжувати показом слайдів, схем, адже доведена ефективність лекції-візуалізації для сприйняття нового матеріалу. Лекції-дискусії варто використовувати під час аналізу студентами проблемних ситуацій. Зокрема, під час лекційного заняття з дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» на теми: «Основні напрями й показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні», «Торговельно-посередницька діяльність на зовнішньому ринку», «Ризики у зовнішньоекономічній діяльності та їх страхування. Транспортне обслуговування зовнішньоекономічної діяльності» студентів залучали до дискусії, що стосувалася вирішення проблеми: концептуального підходу до формування зовнішньоекономічної політики України в контексті реалізації національних економічних інтересів; переваги та недоліки використання торгово-посередницької ланки; усунення та запобігання ризиків у зовнішньому середовищі; особливості та специфіка видів транспортного забезпечення.

Веб-конференції є одним із видів лекційних занять, організованих на основі інтерактивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. У процесі вивчення модуля «Автокореляція, оцінки параметрів системи одночасних рівнянь» теми «Оцінка параметрів системи одночасних рівнянь»

рекомендовано проводити відеоконференцзв'язок між майбутніми авіаційними менеджерами, які презентують доповіді на визначені заздалегідь теми, після яких йде обговорення. Лекція відбувається в режимі живого діалогу, що дає змогу майбутнім авіаційним менеджерам обмінюватись думками, відстоювати власну позицію у «спірних» питаннях, окреслювати прогалини свого незнання та збагатити багаж власних знань. Така робота сприяє формуванню мотивації студентів до активної навчальної діяльності, розвиває професійну спрямованість та усвідомлення потреби у саморозвитку та самовдосконаленні.

Для підвищення мотивації на практичних та семінарських заняттях рекомендовано застосовувати метод проекту, як одного з методів інтерактивної взаємодії. Відповідно до визначення Дж. Томаса [2], проекти – це складні завдання, засновані на питаннях або проблемах, що спонукають до міркувань, які залучають учнів до проектування, вирішення проблем, прийняття рішень або дослідницької діяльності; дають студентам можливість працювати досить автономно протягом тривалих періодів часу; і знайти відображення в реалістичних продуктах чи презентаціях. В. Девісілов підтримує це визначення, уточнюючи, що метод проектів – це сукупність прийомів, дій студента в певній послідовності для досягнення поставленої задачі – розв'язання певної проблеми, значущої для нього і оформленої у вигляді продукту – дослідницької, проектної, творчої розробки [3, с. 32].

Метод проектів – одна з сучасних інноваційних педагогічних технологій мотивації студента і особистісно-орієнтованої освіти. Основна мета методу проектів полягає в наданні студентам можливості самостійного оволодіння знаннями в процесі вирішення практичних завдань або проблем, що вимагають інтеграції знань з різних областей. Викладачеві при цьому відводиться роль розробника завдання (формування задуму проекту), координатора, експерта, консультанта.

У нашому дослідженні студентам пропонується виконати проекти у межах дисциплін «Статистика» у процесі вивчення теми «Середньомісячна заробітна плата найманих працівників». Метою завдання було визначити динаміку рівня

заробітної плати працівників авіаційного, водного та наземного транспорту за 10 років. Метод проектів доцільно запроваджувати і в інших дисциплінах. Наприклад, у процесі вивчення «Бізнес-планування ЗЕД авіаційних підприємств» студентам пропонується виконати проєкт «Бізнес-план авіаційного підприємства». Оскільки дисципліна передбачає лише 24 години практичних занять, проєктування було розподілено між студентами за наступними розділами: «Галузь цивільної авіації, авіаційне підприємство, авіаційні послуги та роботи»; «Аналіз та оцінка внутрішнього стану авіаційного підприємства: фінансово-економічні показники, SWOT-аналіз»; «Маркетингове дослідження ринку авіаційних послуг та робіт: сегментування, споживачі, конкуренти. Прогнозування попиту»; «Маркетинг-план ЗЕД АП: стратегія розвитку, стратегія ціноутворення, збутова, рекламна та комунікаційна політика»; «Організаційно-виробничий план діяльності АП»; «Інвестиційний план, визначення ефективності капіталовкладень у АП»; «Фінансовий план ЗЕД АП», «Ризики та страхування ЗЕД АП».

Другою виокремленою умовою формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної індустрії є *реалізація міждисциплінарної інтеграції в професійній підготовці у процесі вивчення дисциплін економічного профілю та професійного спрямування*. Сучасні процеси, що відбуваються в світі, характеризуються тісним взаємозв'язком різних дисциплін. Більшість інноваційних досліджень здійснюються на межі кількох наук. Конкурентоздатний фахівець у професійній діяльності повинен вміти поєднувати знання та вміння для ефективного функціонування, а особливо актуально це для менеджерів авіаційної галузі. Для того, щоб забезпечити цю здатність, починати підготовку до цього потрібно ще у ЗВО. На думку Л. Герасименко [4], застосування інтегративного підходу дозволяє підвищити ефективність навчання за рахунок взаємопроникнення та закріплення основних професійно-орієнтованих дисциплін.

Оскільки у льотних ЗВО практично важко виокремити години на створення окремого інтегрованого курсу через дефіцит часу та жорсткий

розподіл годин на предмети, які вже вивчаються, ми вважаємо доцільним реалізувати перший і другий рівень інтеграційних процесів. На першому рівні інтеграція виявляється в асиміляції дисциплінарного інструментарію у формі міжпредметних зв'язків, що забезпечує послідовне відображення в змісті предметів об'єктивних взаємодій, які існують у природі. На другому рівні дидактичної інтеграції здійснюється синтез наук, які взаємодіють, на основі якоїсь базової дисципліни. На думку Г. Герасименко, яка досліджувала імплементацію фундаментального базису в зміст визначених спеціальних дисциплін через їх інтеграцію у професійній підготовці курсантів льотних ЗВО, «перевагу потрібно надавати інтеграції навчальних дисциплін на основі загальних стрижневих ідей завдяки інтеграції наук, що входять до складу дисципліни, формування на її основі цілісного сприйняття світу, досягнення багатогранності й системності мислення особистості внаслідок її внутрішньої та зовнішньої творчої активності» [5, с. 83].

З метою визначення потенційних шляхів реалізації міждисциплінарної інтегративності у виокремлених дисциплінах ми проаналізували міжпредметні зв'язки. «Вступ до фаху» є вихідною та передуює вивченню циклу професійно-орієнтованих дисциплін: «Основи міжнародної цивільної авіації», блоку дисциплін технології авіаційних перевезень та робіт». «Статистика» вивчається після дисципліни «Вища та прикладна математика», «Основи міжнародної цивільної авіації» та передуює вивченню дисциплін «Теорія економічного аналізу»; «Економіка і фінанси підприємств»; «Фінанси, гроші і кредит», «Бізнес-планування авіаційного підприємства», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» та «Економіка і аналіз ЗЕД авіаційного підприємства» вивчаються одночасно. Їм передують «Основи економічної теорії», «Менеджмент», «Міжнародні економічна відносини», «Облік та аудит», «Адміністративний менеджмент», «Стратегічне управління», «Логістика». Дисципліни є основою курсу спеціалізації, закладаючи теоретико-методологічні і методичні основи для їх якісного засвоєння та створює основу для вивчення спеціальних профілюючих курсів й успішного проходження

практичної підготовки. «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» вивчається на основі базової загальноосвітньої та правової підготовки після вивчення дисциплін «Міжнародні економічні відносини», «Господарське право», «Адміністративне право», «Маркетинг», «Економіка і фінанси підприємства», «Міжнародні економічні відносини». «Економіка та аналіз зовнішньоекономічної діяльності авіаційного підприємства» базується на знаннях, одержаних після вивчення таких дисциплін «Економіка та фінанси підприємства»; «Статистика»; «Економетрія»; «Теорія економічного аналізу»; «Технологія перевезень» та надає базовий матеріал для написання курсової роботи з дисципліни «Економіка і аналіз зовнішньоекономічної діяльності авіаційного підприємства».

Третя умова – *забезпечення практичної спрямованості навчання через використання інноваційних методів квазіпрофесійної діяльності* – ґрунтується імплементації та впровадженні основних положень контекстного та діяльнісного підходів. В основі діяльнісного підходу, згідно праць Л. Виготського, С. Рубінштейна, А. Леонтьєва, засвоєння змісту історичного досвіду людей здійснюється не шляхом передачі інформації про нього людині, а в процесі його власної активності, спрямованої на предмети та явища навколишнього світу, які створені розвитком людської культури. Процес діяльності одночасно є процесом формування людських здібностей та функцій, одиницею діяльності є предметна дія. А. Вербицький [6], один із засновників контекстного підходу, наголошує, що «у випадку оволодіння складною, цілісною професійною діяльністю – а саме це є основною метою професійної освіти – ми маємо суперечність, що форми організації навчального процесу не адекватні формам професійної діяльності» [6, с. 7]. Дослідник виокремлює три базові форми діяльності студентів: навчальна діяльність академічного типу з пріоритетними формами лекції та семінара; квазіпрофесійна (ділові ігри та інші ігрові форми), навчально-професійна (науково-дослідна робота, виробнича практика, реальне дипломне проектування). В. Шовкун визначає квазіпрофесійну діяльність як форму навчання, що моделює професійну діяльність, за якої студенти виходять

за межі опрацювання вузької теми заняття шляхом включення в моделювання реальних ситуацій, вирішують професійні завдання та питання професійної взаємодії [7, с. 8]. Одним із інтерактивних методів визначають ділову гру, яка, за А. Вербицьким, водночас є і основною формою реалізації контекстного навчання та квазіпрофесійної діяльності. Рекомендовано реалізувати цю умову через ділові ігри та метод кейс-стаді.

У процесі підготовки майбутніх менеджерів авіаційної галузі варто застосовувати ділову гру «Заснування власної авіакомпанії» у межах дисципліни «Вступ до фаху». Сюжет ділової гри «Заснування власної авіакомпанії» відтворює професійну діяльність майбутнього авіаційного менеджера, тому визначена проблемна ситуація професійного характеру: заснувати авіакомпанію та обґрунтувати її прибутковість.

Ще одним методом, що наближає до реальної професійної діяльності та використовується інтерактивно, є кейс-метод. Теоретико-методологічні основи дослідження використання цього методу в підготовці менеджерів були в наукових розвідках І. Гладких [8], який наголошував на основному змісті роботи менеджера – підготовка управлінських рішень, їх прийняття та організація їх виконання, і неможливості підготовки цього уміння традиційними методами. Завдяки роботі з кейсами студенти можуть відчувати себе учасниками управлінського процесу, спробувати застосувати отримані знання на практиці, знайти відповіді на виклики професійного життя.

На основі аналізу та резюмування методологічних та дидактичних особливостей упровадження існуючих кейс-методів [8, с. 34–37] для реалізації третьої педагогічної умови було обрано такі види кейсів: кейси-випадки (case-problem method); допоміжні кейси (case-study method); кейси-рішення (stated-problem method); кейси-приклади (case-incident method).

Четвертою педагогічною умовою ми визначили *розвиток професійно-важливих якостей та професійних умінь через організацію рефлексивно-творчої навчальної діяльності.*

Університети усього світу все частіше наголошують на потребі у висококваліфікованих випускниках, здатних відповідати на постійно мінливі та складні завдання сучасного ринку праці. У той же час, швидке розповсюдження вищої освіти по Європі за останні два десятиліття призвело до виникнення питань щодо якості випускників та їх здатності задовольняти потреби роботодавців. Суспільство стає все більш мобільним та глобалізованим, що спричиняє величезний «розрив» між уміннями випускників та потребами робочого середовища.

Важливим для виокремлення професійних якостей майбутніх менеджерів є дослідження питання необхідних умінь, які затребувані при влаштуванні на роботу випускником. Технічні знання та уміння (*hard skills*), отримані під час навчання, не є достатніми для виконання завдань професійної діяльності. Потрібним є розвиток «м'яких» або «гнучких» умінь (*soft skills*), оскільки разом із технічним складником вони забезпечують ефективність функціонування робочого місця. Під «м'якими або гнучкими» уміннями розуміють міжособистісні якості, уміння роботи з людьми та особистісні характеристики [9, с. 453]. Науковці зазначають, що розвивати ці навички та уміння потрібно ще під час навчання у ЗВО, щоб забезпечити готовність до працевлаштування та професійної самореалізації.

Аналіз професійної діяльності менеджера авіаційної галузі, аналіз вимог від роботодавців, а також результати анкетування діючих менеджерів допомогли скласти власний перелік професійно важливих якостей авіаційного менеджера та професійних умінь, які частково співпадають із «гнучкими уміннями». До професійно важливих якостей ми відносимо: цілеспрямованість, працездатність, відповідальність, стресостійкість, старанність, гнучкість, надійність, комунікабельність. До професійно важливих умінь відносяться: лідерські вміння, уміння самоконтролю та самодисципліна, управлінські та організаторські вміння, уміння аналізувати інформацію, уміння працювати автономно, уміння працювати у колективі та команді, уміння працювати в міжнародному середовищі.

Дієвим методом формування професійних умінь та якостей є тренінг, який є активним методом особистісно орієнтованого виховання. Тренінг створює умови для ефективного накопичення власного досвіду, самостійного усвідомлення загальнолюдських цінностей, дозволяють проявити ініціативу, творчість, самостійність, стимулюють до природного самовираження та самореалізації.

У позааудиторній діяльності нами рекомендовано проводити тренінг з формування професійних якостей та умінь майбутніх менеджерів авіаційної галузі. Метою тренінгу є формування професійних якостей та умінь майбутніх менеджерів, а саме: лідерських якостей (розширення уявлень про лідерство, як спосіб організації та управління малою групою, активізація лідерського потенціалу як сукупності умінь самоуправління і управління іншими людьми, визначити для себе свої сильні й слабкі сторони щодо лідерства в тих чи інших ситуаціях); оволодіти вміннями саморегуляції та пізнання власного емоційного стану з метою його подальшого коригування; розвивати вміння ефективної комунікації; вміння працювати в команді; забезпечення якісної підготовки менеджерів до реалізації соціально-психологічних аспектів авіаційної галузі; досягнення високої результативності у міжособистісному спілкуванні. Тренінг складається з трьох модулів («Формула успіху: лідерство, відповідальність, цілеспрямованість», «Ефективна комунікація. Уміння працювати в команді», «Регуляція власного емоційного стану. Стресостійкість. Самооцінка») та самостійної роботи за допомогою telegram-чату. Професійні вміння у процесі навчальної діяльності розвивалися за рахунок застосування інтерактивних вправ, які забезпечували рефлексивно-творчу діяльність.

Інтерактивна вправа дискусія застосовується для розвитку професійної якості цілеспрямованості. Для реалізації формувального впливу нами рекомендовано впроваджувати програму «Безстрашні», суть якої в тому, що 10 практичних занять з дисципліни «Вступ до фаху» починалися з коротенької дискусії на теми: «Удачі та провали відомих людей», «Шлях до успіху», «Ніколи не здавайся». Після надання інформації про відому людину (це може

бути доповідь студента, інформація від вчителя, або відеоролік) викладач обговорював її зі студентами, разом приходячи до висновку, що помилки – це нормально, що лише та людина, яка нічого не робить, не помиляється.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Спеціально спроектовані педагогічні умови формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації здійснюють формуючий вплив на зовнішні та внутрішні обставини фахової підготовки, удосконалюють взаємозв'язки між компонентами та сприяють ефективності освітнього процесу. Виокремлені шляхи впровадження педагогічних умов через застосування інтерактивних методів, методу проекту, інтегрованих занять, кейс-стаді, тренінгів, доцільно використовувати як засоби реалізації педагогічних умов.

Подальші дослідження спрямовуємо на апробацію визначених педагогічних умов та перевірки їх дієвості, розробку структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації та підготовки методичних рекомендацій до викладачів щодо впровадження зазначеної моделі.

Список використаних джерел

1. Ягоднікова В. В. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі. К., 2009. 80 с.
2. Thomas J. W. A Review of research on Project-based Learning. San Rafael, California, 2000. 46 p.
3. Девисілов В. А. Портфоліо і метод проектів як педагогічна технологія мотивації і особистісно орієнтованого навчання в вищій школі. *Вище освітнє сьогодні*. 2009. 2, С. 29-34. URL: http://metodisty.ru/download_file/43843.pdf (дата звернення 13.01.2019)
4. Герасименко Л. Застосування інтегративного підходу в навчанні майбутніх пілотів професійно-орієнтованої іноземної мови. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки*. 2013. 120, С. 104-109.
5. Герасименко Г.В. Формування фахових компетентностей курсантів льотних навчальних закладів у процесі вивчення фундаментальних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Класичний приватний ун-т. Запоріжжя, 2015. 255 с.
6. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. М.: Высшая школа, 1991. 208 с.

7. Шовкун В.В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Херсонський державний університет, Херсон, 2016. 22 с.

8. Гладких И. В. Управление развитием организации: кейсы из коллекции Высшей школы менеджмента. Санкт-Петербург: Изд-во Высшей школы менеджмента СПбГУ, 2010. 456 с.

9. Robles M. M. Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills Needed in Today's Workplace. *Business Communication Quarterly*, Volume: 75, 4, P. 453-465.

References

1. Yahodnikova V. V. Interactive forms and methods of higher education. K., 2009. 80 p. [in Ukrainian]

2. Thomas J. W. A Review of research on Project-based Learning. San Rafael, California, 2000. 46 p. [in English]

3. Devsylov V. A. Portfolio and project method as a pedagogical technology of motivation and personality-oriented learning in higher education. *Higher education today*, 2009, 2. S. 29-34. URL: http://metodisty.ru/download_file/43843.pdf (Dostup 13.01.2019) [in Russian]

4. Herasymenko L. Application of an integrative approach in the training of future pilots of vocationally oriented foreign languag. *Scientific notes of Volodymyr Vynnychenko Kirovohrad State Pedagogical University. Ser.: Pedagogical Sciences*, 2013. 120. P. 104-109. [in Ukrainian]

5. Herasymenko H.V. Formation of professional competencies of cadets of flying schools in the process of studying fundamental disciplines: abstract of thesis: 13.00.04; Classic Private Univ., Zaporizhzhia. 2015. 255 p. [in Ukrainian]

6. Verbytskyi A. A. Active learning in higher education: a contextual approach. M.: Higher school, 1991. 208 p. [in Russian]

7. Shovkun V.V. Formation of professional competence of future computer science teachers in quasi-professional activity. abstract of thesis: 13.00.04 / Kherson State University, Kherson, 2016. 22 p. [in Ukrainian]

8. Hladkykh Y. V. Organization Development Management: Cases from the Collection of the Graduate School of Management. St. Petersburg, 2010. 456 p. [in Russian]

9. Robles M. M. Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills Needed in Today's Workplace. *Business Communication Quarterly*, Volume: 75, 4, P. 453-465. [in English]

Doroshenko Tetiana. Determination And Ways Of Implementation Of Pedagogical Conditions Of Forming Future Aviation Managers' Readiness To Professional Self-Realization

The article is devoted to a cutting-edge problem of the theory and methodology of vocational education - formation of readiness for professional self-realization. In the context of globalization, integration and technological progress of society, Ukrainian higher education requires a change in approaches to future specialists' training, especially those of aviation industry. The specific features of air transportation system are the following: the dynamic character of updating legal framework, the presence of considerable responsibility for human life and the rapid development of technologies. Preparing for the professional self-realization of aviation managers facilitates the process of adaptation and training a new generation of specialists who can solve complex problems of professional activity.

The necessity of transformations in the sphere of education in the context of professional self-realization of the future specialist is reflected in the Laws of Ukraine "On Higher Education", "On Education", Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine and "On Approval of the National Qualifications Framework", State National Program "Education", Presidential Decree About the National Doctrine of Development of Education of Ukraine » and more.

The theoretical analysis and empirical research made it possible to identify pedagogical conditions that contribute to the effective formation of the future aviation industry managers' readiness for professional self-realization: the development of internal motivation of future aviation managers to professional self-realization through the disclosure of their personal potential; realization of interdisciplinary integration in vocational training in the process of studying disciplines of economic profile and professional orientation; ensuring the practical orientation of learning through the use of innovative methods of quasi-professional activity; development of professionally important qualities and professional skills through the organization of reflexive-creative educational activity. The main ways of introduction of the designed pedagogical conditions are recommended. The first condition should be implemented through interactive teaching methods and project methods. The second condition is implemented through the detection between subject relations and the organization of integrated lessons. The third condition is through the use of case studies and business games. The fourth condition should be implemented through the use of trainings and their elements, interactive techniques.

Keywords: vocational managers' training, professional self-realization, readiness, readiness for professional self-realization, managers of aviation industry, flight institutions of higher education.